

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput IX. Ad efficacem solutionem contrariorum argumentorum, variarum
phrasium S. Doctris intelligentia præmittitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

universum. Dumque ad illud requirit misericordiam Dei, per quam interioris motus mentis operatur, & exteriora ordinat ad hominum salutem, his verbis describit gratiam actualem propriè dictam, ab habituali distinctam. Quandocumque enim Deus misericorditer in nobis motum mentis operatur, & exteriora ordinat ad salutem nostram, operatur ex gratia actuali propriè dicta, sive ut auctor gratiæ & salutis. Unde ibidem articulo 15. immediatè sequenti, gratiam actualem, sine qua homo se præparare nequit ad habitualem, non aliter describit, nisi eam vocando divinam providentiam, quâ misericorditer homo ad bonum dirigitur, id est, inducatur exterioribus occasionibus, vel aliquo interiori instinctu, secundum quem Deus in mentibus hominum operatur, vel utroque modo.

141 Nonò, ex 2. sent. d. 28. a. 1. ubi similiter ad quæstionem, *utrum homo possit facere aliquod bonum sine gratia*, in corpore dicit, quòd homo per se, seu per liberum arbitrium, facere possit opera non meritoria sine habitu gratiæ (quem ad opera simpliciter meritoria semper requirit) sic tamen ut *ly per se* non excludat divinam causalitatem, secundum quod ipse Deus in omnibus operatur universalis causa boni, per divinam causalitatem, juxta illud Isaia 6. *Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine*. Ubi quamvis gratiam actualem explicet per motionem generalem, quâ Deus movet creaturas omnes ad agendum (quia reverà in aliquo convenit cum generali illa motione;) ex materia tamen subjecta, seu quæstione quam tractat, necnon ex Scripturæ textibus quos allegat, arque ex objectionibus, in quarum responsione eodem utitur modo loquendi, manifestè apparet, motionem illam generalem ab ipso non generaliter, sed specialiter accipi, ita ut hinc intelligentia dictorum ex causis assumenda sit dicendi.

142 Id enim imprimis exigit materia subjecta, seu quæstio ab ipso versata; cui alioquin non satisfaceret, sed perinde faceret, ac si quærenti, num vera gratia necessaria sit ad omnes actus bonos, præcisè responderet, concursum generalem necessarium esse ad omnes actus bonos.

143 Deinde id postulant sacra testimonia quibus respondet ad 1. & 2. scilicet Joan. 15. *Sine me nihil potestis facere*. 2. Cor. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis*. Ad quæ dum respondet, quòd gratia dupliciter dicitur, uno modo, donum gratuitum: alio modo, ipse Deus gratis dans. Quòdque nihil boni potest facere homo sine gratia Dei, secundum quod gratia intelligitur ipse Deus dans. Et sic intelligendum utrumque illud sacrum testimonium. Hæc suâ responsione dat satis intelligi, se agere de propriè dicta gratia actuali (de qua eadem sacra testimonia expressè interpretatur lect. 1. in 2. Cor. 3. & lect. 1. in cap. 1. ad Philipp.) & non solum de motione, seu concursu generali. Aliàs faveret Pela-

Tom. I.

gianis, enervando argumentum, quod Ecclesia & Patres adversus ipsos ex duobus istis sacris testimoniis depromunt.

Denique nisi ita esset, responsio ipsius ad 3. non satisfaceret objectioni petiti ex dicto illo Augustini: *Non potest homo aliquod bonum velle, nisi juvetur ab eo qui malum non potest velle*. L. 1. ad Bonif. c. 3. Ad hoc enim responderet, exponendo dictum istud de adjutorio, quo Deus adjuvat nos interioris operando in ipsa voluntate, sicut in re qualibet operatur, etiam exterioris occasiones & auxilia præbendo ad bene agendum. Nisi enim per adjutorium illud, quo Deus adjuvat nos interioris operando, &c. intelligeret gratiam actualem propriè dictam, Augustiniano illi testimonio non satisfaceret, utpote contra Pelagianos certissimè procedenti de vero gratiæ auxilio, non de generali concursu Dei, quem non negarunt Pelagiani.

Decimò, assertio probatur ex 4. sent. dist. 145 17. q. 1. a. 2. quæstiunc. 2. ubi dicit, quòd sine gratia gratum faciente non potest rectè à mortalibus vita duci, secundum quod *ly rectè* importat rectitudinem ad finem ultimum, & rectitudinem utique nedum operis, sed operantis, quæ non est nisi per gratiam gratum facientem; potest tamen etiam sine ea rectè aliquid agi, rectitudine quam habet actus ex materia & circumstantiis & sine debito; sed non sine gratia, quæ dicitur gratuita Dei voluntas, id est, non sine gratia actuali. Sine ea igitur non admittit opus undequaque rectum, rectitudine operis.

Undecimò probatur ex quodlibeto 1. q. 2. a. 7. ubi sic: *Nullus potest se ad gratiam præparare, nec aliquid boni facere, nisi per divinum auxilium*. Ubi sicut *ly divinum auxilium*, in præparante se ad gratiam, gratiæ designat auxilium; ita & in faciente aliquid bonum.

Duodecimò tandem probatur ex omnibus Angelicis testimoniis libro præcedenti relatis, quibus S. Doctor ad omne opus bonum, bene factum, requirit charitatem, per quam referatur in Deum finem ultimum. Ad omnem enim actum charitatis, seu Dei propter se dilectionis, gratiæ actualis auxilium S. Doctor requirit, ut videbimus cap. 15.

CAPUT IX.

Ad efficacem solutionem contrariorum argumentorum, variarum phrasium S. Doctoris intelligentia præmittitur.

Argumenta pro assertione nostra capite præcedenti deducta, adèd efficacia videntur, ut mirum sit doctissimum Gonerum, ac alios plerisque Recentiores Thomistas, eidem assertioni non consentire, consenturos haud dubiè, nisi decepti fuissent sinistra intelligentiâ nonnullarum phrasium S. Doctoris, quæ tempore ipsius sensum habebant alium proterus à sensu Modernorum. Si enim adver-

Bbb

tissent ad sensum phrasium illarum, tempore ipsius usitatum, nihil in illis deprehendissent superiori nostræ assertioni contrarium.

149 Primò namque phrasia ista: *Homo sine gratia, vel sine dono naturalibus superaddito, efficere potest actus moraliter bonos*, alium tempore S. Thomæ sensum habebat, quàm hodie. Sensu quippe hodierno necessitatem excludit gratiæ, tam actualis quàm habitualis; sensu verò tempore S. Thomæ usitato, solum excludit necessitatem gratiæ habitualis. Quia tempore S. Thomæ, nomine gratiæ simpliciter, & sine addito, sicut & nomine *doni naturalibus superadditi*, communi sensu & usu, sola gratia habitualis intelligebatur, uti S. Doctor expressè monet q. 24. de libero arbitrio a. 14. dicens: *Communiter loquentes utuntur nomine gratiæ pro aliquo dono habituali justificante*. Et in 2. dist. 26. q. 1. a. 6. ad 1. *Nos hic loquimur de gratia, prout est primum donum gratiam faciens animam*. Unde 1. 2. q. 110. agens de gratia quantum ad ejus essentiam, dum a. 1. quærit, *utrum gratia ponat aliquid in anima*; a. 2. *utrum gratia sit qualitas anima*; a. 3. *utrum gratia sit virtus*; a. 4. *utrum gratia sit in essentia anima, sicut in subiecto*. Omnia ista quærit, resolvitque de sola gratia habituali, ut ibi videre est. Similiter q. 112. agens de causa gratiæ, sine addito, per eam intelligit habitualement, seu justificantem, prout videre est per omnes articulos, eorumque resolutiones. Siquidem a. 1. *utrum Deus sit causa gratiæ*, dicit quòd sic: quia necesse est quòd solus Deus deficiat, communicando consortium divinæ naturæ, quòd fit per gratiam. a. 2. *utrum requiratur aliqua preparatio & dispositio ad gratiam ex parte hominis?* loca Scripturæ affirmantia intelligit de sola gratia habituali. a. 3. *utrum necessario detur gratia se preparanti ad gratiam*, de sola gratia habituali quæstio & resolutio procedit, ut patet ex textu. Idem manifestum est, dum a. 4. quærit, *utrum gratia sit equalis in omnibus*. Et a. 5. *utrum possit aliquis scire se habere gratiam*. Sicut & q. 113, & 114. dum agit de effectibus gratiæ, scilicet justificatione & merito, ut ibi videre est. Et de justificatione, per se patet, effectum esse solius gratiæ justificantis. De merito, considera quæ habet q. 114. a. 4. *utrum gratia sit principium meriti*. a. 5. *utrum homo possit sibi mereri primam gratiam*. a. 6. *utrum alteri possit mereri primam gratiam*: Videbis enim nomine gratiæ simpliciter dictæ, in resolutionibus articulorum illorum, solam ab ipso intelligi gratiam habitualement. Idem observare est in 2. dist. 26. q. 1. a. 1. 2. 3. 4. & 6. Et (omissis aliis locis) d. 27. a. 4. *utrum quis possit mereri gratiam*. a. 5. *utrum augmentum gratiæ*. a. 6. *utrum mereri possit alteri primam gratiam*, &c.

150 Nec mirum, quòd per gratiam simpliciter dictam S. Doctor intelligere soleat habitualement: cum etiã per charitatem simpliciter dictam, per fidem, per justitiam, per prudentiam, uno verbo per virtutem simpliciter dictam, soleat

intelligere charitatem, fidem, justitiam, prudentiam, virtutem habitualement, ut passim in ipso videre est, specialiter 2. 2. q. 4. per totam q. 23. a. 2. 3. 4. 5. q. 24. a. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 10. 11. 12. &c.

Secundò, phrasia ista: *actus bonus naturaliter factus: actus non excedens vires naturæ: bonum natura proportionatum: dilectio naturalis*, &c. alium habent sensum in S. Thomæ, quàm modò habent. Neque enim in S. Thomæ significant actum, dilectionem, bonum, &c. factum sine gratia actuali, sed sine adjutorio habitus supernaturalis naturæ superaddito. Quod

Probatur 1°. quia opera illa vocat naturalia, seu non excedentia facultatem & vires naturæ, quæ hominem præparant, disponuntque ad gratiam sanctificantem. Sed opera quæ hominem præparant ad gratiam sanctificantem, juxta S. Doctorem, non fiunt sine gratia actuali. Ergo. Minor constat ex quodlibet. 1. q. 2. a. 7. ubi sic: *Ad errorem Pelagianorum pertinet dicere, quòd homo possit se ad gratiam præparare absque auxilio gratiæ divinæ; Et est contra Apostolum ad Philipp. 1. Qui cepit in vobis opus bonum, &c. Major verò constat ex iis quæ ait in 2. d. 28. a. 4. Non oportet ut actus, quibus homo se ad gratiam habendam præparat, sint naturam humanam excedentes... Actus virtutum naturalium se habent ut dispositiones ad gratiam... Ad gratiam gratum facientem habendam, ex solo libero arbitrio se homo potest præparare. Et ad 4. Ad fidem habendam aliquis se præparare potest per se quòd in naturali ratione est.*

Probatur 2°. quia dilectionem cum influ-
xu gratiæ actualis factam, operaque bona ex tali dilectione facta, vocat dilectionem naturalem, bonum natura proportionatum, seu non excedens humanam naturæ facultatem. qq. disput. q. 24. de lib. arb. a. 14. *Est duplex bonum; quoddam quòd est humana natura proportionatum: quoddam verò quòd excedit humanam naturæ facultatem... ut puta iste actus, qui est dare elemosynam, est bonum proportionatum viribus humanis, secundum quòd ex quadam naturali dilectione vel benignitate homo ad hoc movetur. Excedit autem humana natura facultatem, secundum quòd ad hoc homo inducitur ex charitate, quæ mentem hominis unit Deo. Ibi S. Doctor solam elemosynam factam ex charitate, quæ mentem unit Deo, atque adeò factam ex charitate habituali, dicit excedere humanam naturæ facultatem, & consequenter elemosynam factam non ex charitate habituali, censet non excedere facultatem naturæ humanæ, vocatque elemosynam factam ex dilectione naturali. De hujusmodi tamen bonis factis ex dilectione naturali, quæque S. Doctor distinguit ab iis quæ naturæ humanæ facultatem excedunt, idem S. Doctor expressè subjungit, quòd quamvis hujusmodi bona possit homo facere sine gratia gratum faciente; non tamen potest ea facere sine Deo, per gratiam actualem*

influyente (ut in verbis subjiciendis explicat) per quam scilicet in voluntate hominis interiorius operatur, ut Augustinus dicit in lib. de grat. & lib. arb. ostendens multipliciter Deum operari in cordibus hominum... Unde si gratiam Dei velimus dicere, non aliquid habitualis donum, sed ipsam misericordiam Dei, per quam interiorius motum mentis operatur, & exteriora ordinat ad hominum salutem; sic etiam nec ullum bonum homo facere potest sine gratia Dei.

153 Similiter 1. 2. q. 109. a. 2. in corpore, naturalem vocat dilectionem Dei super omnia, in statu naturæ integræ, addens quòd ad eam homo non indigebat dono gratiæ superaddito naturalibus bonis, tamen fateatur ad eam indiguisse auxilio gratiæ actualis: *Homo in statu naturæ integræ, non indigebat dono gratiæ superaddito naturalibus bonis ad diligendum Deum naturaliter super omnia; licet indigeret auxilio Dei ad hoc ipsum movens, per gratiam scilicet actualem, ut ex S. Doctore perspicue ostensum est.*

154 Similiter in 2. dist. 3. q. 3. ad 1. actum charitatis, per quem homo se præparat ad charitatem habitualem, quique proinde tam in Angelo, quam in homine, tam in statu naturæ integræ (ut proxime vidimus) quam in statu naturæ lapsæ, procedit ex gratia actuali, vocat dilectionem naturalem, ex ipso natura bono procedentem: cum enim sibi objecisset, quòd diligere Deum super omnia, sive plusquam se, & omnia alia, sit actus charitatis, qui charitatem non habentis esse non potest. Respondet, quòd actus charitatis potest dici dupliciter, vel qui est ex charitate habituali, & hic non est nisi in habente charitatem. Vel qui est ad charitatem (habitualem) non sicut meritivus, vel generativus, sed sicut preparativus: & sic actus charitatis ante habitum charitatis haberi potest. Vel potest dici, quòd in amicitia charitatis (id est, in actu charitatis, qui est ex habitu charitatis) movetur animus ad diligendum Deum ex similitudine gratiæ, sed in dilectione naturæ ex bono natura. Ubi perspicuum est in postremis verbis à S. Doctore vocari dilectionem naturalem, ad quam animus movetur ex ipso bono naturæ, quam immediate antè vocaverat actum charitatis qui est ad charitatem... sicut preparativus, in qua proinde intervenit gratiæ actualis influxus. Denique in 2. d. 28. q. 1. dicit quòd bonum opus, antecedens virtutem infusam, adeoque gratiam habitualem, ad eamque disponens, naturalem perfectionem non excedit, tamen ad virtutem infusam, gratiamque habitualem disponere nequeat, nisi ex gratia actuali procedat. Et rursus a. 4. dicit quòd non oportet ut actus, quibus homo se ad gratiam habendam præparat, sint naturam humanam excedentes. Et 2. 2. q. 8. a. 16. ex bono natura desiderio procedere dicit orationem peccatoris... observatis quatuor conditionibus, ut scilicet pro se penat, necessaria ad salutem, piè & perseveranter; cujusmodi profectò oratio, non

Tom. I.

sit nisi per gratiam actualem.

Tertio denique phrasæ sequentes: *Ex solo libero arbitrio: per pura naturalia: solo lumine rationis naturalis, &c.* apud S. Thomam non significant idem quòd sine gratia actuali, sed idem quòd sine gratia habituali voluntatis, vel intellectus; nec excludunt operationem Dei, per gratiam actualem intus operantis, sed solum principium activum creatum, naturalibus superadditum. Quod præter antè dicta,

Probat 1.º. ex 2. d. 27. q. 1. a. 4. ubi ad quæstionem *utrum aliquis possit mereri gratiam?* respondet: *Donum gratiæ nullo modo sub merito cadere potest ejus, qui in puris naturalibus est; sed tamen opera bona ante donum gratiæ (habituali) facta, præmio suo sibi proportionato non carent: causant enim quandam habilitatem ad gratiam, pro quanto ea facientes habent aliquam dispositionem ad recipiendum, ex quo dicuntur quodammodo ex congruo gratiam promereri, ut ait ad 4. vel pro quanto opera illa merito dicuntur dispositiones remota ad gratiam, ut ait ad 5. At certissimum est, hoc à S. Doctore non dici de operibus factis in puris naturalibus, absque influxu gratiæ actualis: cum pertineat ad errorem Pelagianorum, Semipelagianorumque.*

2.º. ex articulo sexto ejusdem quæstionis 156 ad 4. ubi agens de opere, quo peccator disponitur ad primam gratiam habitualem, discutensque, an opus alienum hominis iusti plus ad hoc ipsi proffit, an verò proprium ipsius peccatoris?

Respondet, plus prodesse *opus alienum informatum gratiæ... quam opus proprium, quod ex puris naturalibus causatur.* In quibus postremis verbis certum est S. Doctorem intelligere opus proprium causatum ex gratia actuali. Tum quia eo solo peccator disponitur ad gratiam habitualem. Tum quia alioqui tantus Doctor nec satisfaceret quæstioni quam discutit, nec objectioni ad quam respondet; quarum utraque postulat, ut respondeat quantum peccator sibi in illo statu, in ordine ad primam gratiam habitualem, prodesse queat, agendo meliori modo, quo in illo statu potest; atque adeò agendo cum influxu gratiæ actualis.

3.º. ex 2. d. 28. q. 1. a. 4. ubi dicit, quòd 157 ad gratiam gratum facientem habendam ex solo libero arbitrio se homo potest præparare. Vel etiam per id quòd in ratione naturali est, ut ait ad 4.

4.º. ex 2. d. 29. q. 1. a. 2. ubi relatis tribus opinionibus de gratia primi hominis ante peccatum: quarum prima dicit, quòd in primo statu gratiam (habitualem) non habuit. Secunda, quòd in principio creationis sue sine gratia (habituali) creatus in naturalibus tantum... ante peccatum gratiam consecutus est. Tertia, quòd in principio creationis sue in gratia creatus est. His (inquam) relatis, subjungit: *Quarum opinionum verior sit, nullum efficax re-*

B b b 2

riore probari non potest; sicut nec aliquid eorum, quæ ex voluntate Dei sola dependent. Hoc tamen probabilis est, ut, cum homo fuerit creatus in naturalibus integris, quæ otiosa esse non poterant, quod in primo instanti creationis ad Deum conversus, gratiam consecutus sit. Ubi S. Doctor æquivalenter discurret sic: Si homo creatus fuerit in naturalibus, hæc integra fuerunt, non corrupta. Si integra: ergo otiosa esse non poterunt. Ergo homo, in primo instanti creationis, fuit ad Deum conversus. Ergo, in primo illo instanti, gratiam (habitualement, de qua ipsi questio) consecutus est. Quod ultimum profectò consequens non foret, si in primo instanti, ad Deum conversus fuisset in naturalibus puris, sensu Modernorum, id est, sine ulla gratia, etiam actuali. Igitur ly in naturalibus, vel etiam in puris naturalibus, apud S. Doctorem, solam excludit gratiam habitualement, non actualement.

159 5°. Id totum manifestum evadit ex eo quod rota olim Schola, primarique illius Principes, Albertus Magnus, Alensis, S. Thomas, S. Bonaventura, Guilielmus Parisiensis, Altifidiorensis, Scotus, Bachonius noster, S. Antoninus, Ariminensis, & omnes passim Doctores (ut ostendi to. 1. de Deo distinct. 11. q. 2. a. 2.) per trecentos & amplius annos usurpaverint hunc loquendi modum: Homo, per opera bona, elicita solis naturæ viribus, vel elicita ex naturalibus, suppositâ influentiâ generalis, de congruo meretur primam gratiam habitualement, vel ad eam se præparat, disponit, &c. Nec tamen sic locuti sunt sensu Pelagianorum, Semipelagianorumque, excludendò gratiam actualement (cum probabile non sit, totam Scholam, tanto tempore, Pelagianam, Semipelagianamve fuisse) sed solùm habitualement.

160 Itaque sicut per gratiam, simpliciter & absolute, veteres Scholastici habitualement intellexerunt; sic per principium supernaturale, donumque naturalibus superadditum, intellexerunt habitualement. Non mirum proinde quod actus, cum solâ gratia actuali, sine ullo habitu supernaturali factos, propriè & in rigore terminorum, fieri dixerunt per solum liberum arbitrium, per pura naturalia, per solas naturæ vires. Quia tamen non fierent absque auxilio gratiæ, solum equidem liberum arbitrium, per sola naturalia, per solas naturæ vires, absque alio principio intrinsecè superaddito (etsi non absque Deo per gratiam actualement influente) actus illos efficit: neque enim gratia actualis est eorum causa, vel principium, sed actio & causalitas; nec propriè agit & efficit, sed abusive, secundum quod S. Thomas ait q. 2. de malo a. 11. ad 7. Actus non propriè dicitur agere; sed abusive; quia est quo agens agit. Solum itaque liberum arbitrium, non obstante influxu gratiæ actualis, propriè dicitur agere; seu efficere actus illos; & Deus, tamquam principium extrinsecum; non verò ullum principium intrinsecum, à libero arbitrio distinctum. Atque ita, propriè

& in rigore, homo dicitur per solum liberum arbitrium, per puraque naturalia, intrinsecè potens facere id, ad quod efficiendum non indiget aliis viribus, aliâ virtute, aliâ potentiâ intrinsecâ, sed solâ gratiâ actuali, quæ non habet rationem potentiæ, nec virtutis, nec virium superadditarum, sed actionis & causalitatis, ut dixi; nec constituit liberum arbitrium potens, sed agens. Eo verò sensu, quo, per sola naturalia, vel per solum liberum arbitrium, homo propriè dicitur potens agere; eodem propriè dicitur agere.

CAPUT X.

Efficaciter occurritur argumentis, quæ ex Angelico Doctore obijciuntur.

Objicies 1°. Angelica testimonia, quibus 161 OS. Doctor ait, hominem posse bene moraliter operari per naturæ bonum, sine gratia, sine dono naturalibus superaddito, solis naturæ viribus, solo libero arbitrio, solo lumine rationis naturalis, &c.

Respondeo, per huiusmodi phrasas, solùm excludere gratiæ habitualement, non actualis necessitatem, ut constat tum ex dictis cap. præcedenti, tum ex locis quibus cap. 8. gratiæ actualis auxilium requirit ad omne opus bene factum, illud etiam quod vocat naturæ viribus proportionatum.

Objicies 2°. S. Doctor 1. p. q. 60. & in disput. q. 22. de boni appetitu & voluntate, videtur in hominibus & Angelis admittere naturalem amorem Dei super omnia, qui non sit ex gratia.

Respondeo, amorem naturalem apud S. Thomam esse duplicem, unum inditum qui opponitur electivo, estque inseparabilis à natura, & manet in ipsis dæmonibus & damnatis. Et de isto agit utroque illo loco, ut videre est in contextu prioris loci, & in posteriori loco a. 2. ad 2. Alium electivum, seu electivè liberum, & istum sicubi vocat naturalem, ut opponitur supernaturali; non idèo talem vocat, quod fieri queat absque ulla profus gratia; sed quod fieri queat absque gratia habitualement. Nam (præter dicta n. 161.) q. 23. de volunt. Dei a. 7. ad 8. Dei dilectionem ex gratia actuali, non habitualement procedentem, naturalem vocat; dicens: Non tenemur ad aliquid faciendum ex charitate (habitualement) sed ad faciendum aliquid ex dilectione naturalis (Dei) sine qua ad minus, quidquid sit, male fit. Dico dilectionem naturalem, illam; ad quam aliquis per principia naturalia pervenire potest (absque concursu principii supernaturalis creati) que invenitur... in virtutibus politicis. De quibus 2. 2. q. 138. a. 3. ad 2. Bonum politica virtutis commensuratum est naturæ humana; & idèo absque auxilio gratiæ gratium facientis potest voluntas in illud tendere; licet non absque auxilio gratiæ Dei.

Objicies 3°. S. Doctor in 2. dist. 40. q. 1. a. 5. 162